

Hanna Höglund: Låt kvasten gå!

Någon måste rensa upp i herrklubben för att de kvinnliga kompositerna ska få höras.

Hanna Höglund

Bild: Illustration: Kalle Elmquist

Få saker överraskar mindre nu för tiden än ännu en återupptäckt kvinnlig kompositör med symfonier i byrålådan och dirigentambitioner som aldrig fick blomma ut medan hon levde. Engelska 1900-talstonsättaren Ruth Gipps, vars orkesterverk recenserades förra veckan i HD och Sydsvenskan på en nyutkommen skiva med Rumon Gamba, är den senaste i raden.

Det är nästan så att spänningen i att få höra musik man aldrig hört förut numera överskuggas av känslan av ilska inför den systematiska orättvisan här – den som ibland kan göra en galen, ibland blasé och stundtals ändå hoppfull.

För när Gamba, en världsdiregent, spelar Gipps, då har något trots allt hänt.

Maktpositionerna i musiklivet har förskjutits lite, lite grann.

Och denna konserthöst har den tioårsjubilerande, kvinnliga tonsättarorganisationen Kvast (som ska utläsas Kvinnlig anhopning av svenska tonsättare) lyst extra starkt på svenska scener. Så mycket att till och med den tidigare helmanliga bokserien "Svenska tonsättare", som ges ut av Gidlunds förlag och Kungliga musikaliska akademien, nu till slut tillägnats en kvinnlig tonsättare, Karin Rehnqvist – Kvasts grundare och en av våra svenska flitigaste och mest spelade kompositörer de senaste tjugo åren. Så det var verkligen på tiden.

Vem bryr sig om en bok mer eller mindre, undrar du kanske. Men det spelar faktiskt roll, för de här böckerna är en smärtsamt tydlig spegling av hur den svenska klassiska musikbranschen ser ut. Vilka som räknas, vilka som komponerar "på riktigt", vilka som får stipendium.

I Storbritannien har BBC:s riksomfattande efterlysning av hittills okända, kvinnliga tonsättare häromåret burit frukt om så bara för att sätta ljus på ämnet. Hade den ytterst kompetenta Gipps levt idag och inte i mitten av 1900-talet hade hennes ansökan till dirigentposten för en professionell brittisk kör antagligen inte blivit avvisad med ordet "oanständigt", så som hennes manlige chef lär ha sagt. Varpå Gipps gick och startade sig en egen orkester istället, obetalt.

Vem är det som glömmet de här kvinnorna, kan man undra?

Och vem ser till att de börjar spelas igen?

Det börjar kanske med lobbying, artiklar, möten med konserthuschefer. Men sedan är det också upp till orkestermusikerna att vilja spela den okända musiken och upp till dirigenterna att dirigera den och inte bara fortsätta revirpinka in sitt Beethoventerritorium.

Jag tänker på alla dessa kvinnor vars svartvita, grådaskiga tonsättarfoton till sist ändå har hamnat på de skivomslag där de alltid borde suttit. Hur Gipps på sin Chandos-platta möter betraktarens blick med penna i handen vid partituret, Mona Lisa-leende. I något slags komponisthimmel sitter hon väl nu och snackar stämföring och klangbehandling med Landskronafödda Amanda Maier-Röntgen vars kammarmusik sedan en tid ges ut av indiebolaget db Productions efter 120 år i glömska.

I oktober i år satt jag i ett arkiv i Suffolk på Englands östkust och tittade igenom gamla brev som tonsättaren, dirigenten, författaren och musikadministratören Imogen Holst – Gustavs dotter - skrivit till beställarna av sin stråkkvintett under tidigt 1980-tal. De har inte råd att ge henne betalt, säger de, men det gör inget svarar hon, för det är så härligt att få skriva musik igen efter allt detta organiserande. Det skär ju i hjärtat när man läser det. Holst som kom att ägna ett helt liv åt att stödja andras musicerande och glömde bort sig själv.

Vi ska aldrig tillbaka till den tiden igen.